

Sociological Explanation of the Tendency Toward Violence among Adolescents and Young Adults in Kashan City

Mohammad Soleymannejad^{*}

Mohsen Niazi^{**}

Tahereh Soleymannejad^{***}

This study was conducted to provide a sociological explanation of the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan City. The research was developed based on theories pertaining to social harm and employed a survey methodology. The statistical population consisted of adolescents and young adults residing in Kashan, from which 383 individuals were selected using probability proportional-to-size sampling based on Cochran's formula. Data analysis was performed using Pearson's correlation coefficient, independent-samples t-test, and path analysis through SPSS version 25 and Smart-PLS to examine the relationships between independent and dependent variables. The findings revealed significant positive associations between the tendency toward violence and variables including family indifference, feelings of anomie, residence in disorganized neighborhoods, and dysfunction of social institutions. However, no significant relationship was observed between socioeconomic status and violence. According to the path analysis,

^{*} Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Social Sciences Education, Faculty of Social Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

msdt59@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0001-9222-9758>

^{**} Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Law, University of Kashan, Kashan, Iran.

niazim@kashanu.ac.ir

<https://orcid.org/0000-0002-4469-7116>

^{***} Ph.D. Student in Cultural Sociology, Faculty of Social Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran; Research Centers Evaluation Expert, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran.

rsdt70@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0003-2768-7968>

three factors Association with delinquent peers, feelings of anomie, and exposure to cyberspace exerted the greatest influence on increasing the tendency toward violence. Overall, the investigated variables accounted for 36% of the variance in the tendency toward violence, underscoring the significance of social and environmental determinants in shaping violent behaviors.

Keywords: Tendency Toward Violence; Association with Delinquent Peers; Institutional Dysfunction; Family Indifference; Social Media.

Introduction

Violence is recognized as one of the most critical social problems of the contemporary era, with its repercussion's observable at individual, familial, and societal levels. Its significance is particularly pronounced among adolescents and young adults due to their developmental stage and ongoing identity formation. Violence encompasses a broad spectrum of harmful behaviors entailing physical, psychological, and social consequences that threaten security, mental health, and social cohesion. From a sociological perspective, violence emerges from the interplay of individual, familial, social, and environmental factors. Weak institutional functioning, diminished family performance, feelings of normlessness (anomie), association with delinquent peers, residence in disorganized neighborhoods, and heightened exposure to cyberspace are among the factors that may predispose adolescents and young adults to violent behaviors. According to social learning and social control theories, increased interaction with deviant models and weakened social supervision are associated with a higher likelihood of developing violent tendencies. Kashan City has experienced substantial social transformations over recent decades, driven by urbanization, rising migration, lifestyle changes, the growing penetration of communication technologies, and cultural diversification. These transformations, coupled with the emergence of various social harms, have heightened the necessity of examining factors influencing the tendency toward violence. Despite the importance of this issue, existing research in Kashan has predominantly concentrated on domestic violence or violence against women, leaving a gap in

comprehensive studies addressing adolescents' and young adults' tendency toward violence and its sociological determinants. Accordingly, the present study was undertaken to offer a sociological explanation of the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan City, aiming to assess the extent of this tendency and to investigate the roles of association with delinquent peers, feelings of anomie, family indifference, institutional dysfunction, neighborhood disorganization, and exposure to cyberspace in the formation of violent behaviors.

Domestic and international studies indicate that factors such as weak family functioning, association with delinquent peers, feelings of anomie, neighborhood disorganization, declining social trust, and exposure to cyberspace are among the most significant contributors to the tendency toward violence. The theoretical framework of the present study integrates several sociological theories explaining deviant behavior. Durkheim's anomie theory posits that the erosion of social norms and the decline of social cohesion create a context conducive to deviant and violent actions. Hirschi's Social Control Theory emphasizes the protective role of emotional bonds, commitment, involvement, and belief in social norms, suggesting that the weakening of these bonds increases the probability of violence. Furthermore, Bandura and Akers' Social Learning Theory, along with Sutherland's Differential Association Theory, conceptualize violence as a learned behavior acquired through interaction with delinquent peers, family members, media, and social networks. Social Disorganization Theory also elucidates the influence of environmental and neighborhood characteristics such as diminished social cohesion, weak informal social control, cultural heterogeneity, and neighborhood disorder on the prevalence of violent behaviors. By synthesizing these theoretical perspectives, the present study examined the roles of anomie, association with delinquent peers, family indifference, institutional dysfunction, neighborhood disorganization, and cyberspace exposure in explaining the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan.

Methodology

This study is applied in purpose and employed a cross-sectional survey design. The statistical population comprised 117,164

adolescents and young adults residing in Kashan City, from which 383 individuals were selected through probability proportional-to-size sampling across various urban neighborhoods, based on Cochran's formula. Data collection was conducted using a questionnaire. The tendency toward violence was measured using the standardized Youth Risk Behavior Survey (YRBS, 2019), while the independent variables were assessed using standardized and researcher-developed scales. Content validity was confirmed by expert review, and reliability was evaluated through Cronbach's alpha coefficient and composite reliability in Smart PLS. The results indicated that Cronbach's alpha values for all constructs exceeded 0.70, and composite reliability values surpassed 0.80, reflecting satisfactory validity and reliability of the research instrument. Data analysis was performed using SPSS version 25 and Smart PLS. Pearson's correlation coefficient, independent-samples t-test, and path analysis were employed to test the hypotheses and to examine the relationships among the variables, as well as the magnitude of each variable's effect on the tendency toward violence.

Results

Descriptive statistics revealed that, among the 383 participants, 49.3% were male and 50.7% were female, with a mean age of 27.45 years. Most respondents (77.8%) belonged to the middle socioeconomic class. Regarding the level of tendency toward violence, 48.8% of participants exhibited low, 41.5% moderate, and 9.7% high levels of violent tendencies. The independent-samples t-test results indicated that males demonstrated a significantly higher tendency toward violence than females. Pearson's correlation analysis also showed a significant negative relationship between age and the tendency toward violence, meaning that violent tendencies decreased with increasing age. However, no significant relationship was found between socioeconomic status and the tendency toward violence. Further findings demonstrated that all examined variable association with delinquent peers, feelings of anomie, residence in disorganized neighborhoods, family indifference, exposure to cyberspace, and institutional dysfunction had significant positive correlations with the tendency toward violence. Path analysis identified association with

delinquent peers, feelings of anomie, and exposure to cyberspace as the most influential predictors. Collectively, the variables incorporated into the model explained approximately 36% of the variance in the tendency toward violence, highlighting the considerable contribution of social, familial, and environmental factors to violent behavior formation.

Discussion and Conclusion

The findings of this study indicate that the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan is shaped more by social, familial, and environmental determinants than by economic factors. Among the variables examined, association with delinquent peers, feelings of anomie, and exposure to cyberspace exerted the strongest influences on increasing violent tendencies. This suggests that violence is a learned behavior shaped by the quality of social relationships, peer networks, and the socialization process. Additionally, family indifference, residence in disorganized neighborhoods, and institutional dysfunction were positively and significantly correlated with violent tendencies, underscoring the critical roles of family, neighborhood, and formal institutions in preventing violent behaviors. These results are consistent with Differential Association Theory, Social Control Theory, Anomie Theory, and Social Disorganization Theory, reinforcing the notion that weakened social bonds and interaction with deviant groups facilitate the occurrence of violence. The findings also revealed that males and younger individuals exhibited greater violent tendencies compared to other groups, while no significant association was observed between socioeconomic status and violence. Overall, the research model accounted for approximately 36% of the variance in the tendency toward violence, affirming the substantial explanatory power of social variables. Based on these findings, interventions aimed at strengthening family functioning, enhancing parenting skills, promoting media literacy, expanding educational programs for appropriate peer selection, improving the performance of educational and cultural institutions, and reinforcing neighborhood social cohesion may contribute to reducing violent tendencies among adolescents and young adults. The limitations of this study include the use of cross-sectional survey data, challenges in accessing official statistics, and

reliance on self-report measures, all of which warrant caution in generalizing the findings.

References

- Ahmadi, H., Abbasi Shavazi, M. T., Yadegari, R., & Karami, F. (2017) The relationship between the use of modern media and the tendency toward delinquency among adolescent students: A study of secondary school students in Bastak. *Strategic Studies on Security and Social Order*, 6(19), 53–70.
<https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.102725.1046> (In Persian).
- Akers, R. (2004) *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*. Boston, MA: Northeastern University Press.
- Akers, R. L., & Jensen, G. F. (2006) The empirical status of social learning theory of crime and deviance: The past, present, and future. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. Blevins (Eds.), *Taking Stock: The Status of Criminological Theory* (pp. 37–76). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
<https://doi.org/10.4324/9781315130620-2>.
- Alshammari, A. A. (2017) *The Role of Socioeconomic Status, Strain, Parental, and Peer Influence on Delinquency among African-American Youth*. Howard University.
- Asadi, M. H., Ahmadi, O., & Baziyar, N. (2014) Social factors affecting the tendency toward violence: A case study of secondary school students in Chavar. *Ilam Culture*, 15(41–42), 27–55. (In Persian).
- Atkinson, T. (2019) *Young Adults' Feelings of Safety after Observing Physical Violence as Rural Adolescents: A Generic Qualitative Study* (Doctoral dissertation, Capella University).
- Babaei Fard, A., & Heydarian, A. (2014) Investigating selected social factors affecting domestic violence. *Woman and Society*, 5(20), 35–52. (In Persian).
- Bonino, S., Cattelino, E., & Ciairano, S. (2005) *Adolescents and Risk: Behavior, Functions and Protective Factors*. New York: Springer Publications.
- Brazill-Murray, C. M. (2018) *Adolescent Perceptions of Addiction: A Mixed-Methods Exploration of Instagram Hashtags and Adolescent Interviews*.
- Coser, L. A. (2005) *Masters of Sociological Thought* (M. Salasi, Trans.). Tehran: Elmi Publications. (Original work published in English).

- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2017) Structural Equation Modeling with PLS Software (4th ed.). Tehran: University Publications Organization. (In Persian).
- Feyzollahi, A., Moeidfard, S., Danesh, P., & Maleki, A. (2020) An empirical examination of the relationship between institutional anomie and violent crimes in Iran. *Contemporary Sociological Research*, 9(16), 261–286.
<https://doi.org/10.22084/csr.2020.17466.1569> (In Persian).
- Giddens, A. (2013) *Sociology* (H. Chavoshian, Trans., 8th ed.). Tehran: Ney Publications. (Original work published in English).
- Golchin, M., & Heydari, A. H. (2012) Interpersonal violence and social capital in the family and school. *Iranian Social Issues Review*, 3(1), 177–212.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24766933.1391.3.1.7.0> (In Persian).
- Hamama, L., & Ronen-Shenhav, A. (2013) The role of developmental features, environmental crises, and personal resources (self-control and social support) in adolescents' aggressive behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 26–31.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.001>
- Hosseini Nesar, M., & Feyzovat, E. (2011) *Theories of Social Deviance*. Tehran: Pezhvak Publications. (In Persian).
- Ingram, J. R., Patchin, J. W., Huebner, B. M., McCluskey, J. D., & Bynum, T. S. (2007) Parents, friends, and serious delinquency: An examination of direct and indirect effects among at-risk early adolescents. *Criminal Justice Review*, 32(4), 380–400.
<https://doi.org/10.1177/07340168073114>
- Kalantari, S., Rabbani, R., & Sedaghat, K. (2005) The relationship between poverty, law violation, and the emergence of social problems. *Social Welfare Quarterly*, 5(18), 1–22. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1932-fa.html> (In Persian).
- Karimi, F. (2011) Verbal violence and its contributing factors from the perspectives of students and teachers. *Legal Research Journal*, 2(2), 85–102. (In Persian).
- Kendall, D. (2014) *Contemporary Sociology* (F. Hemmati, Trans.). Tehran: Jame'e Shenasan Publications. (Original work published in English).
- Krug, E., Mercy, J., et al. (2002) The report on violence and health. *Journal of Public Health*, 360(9339), 1083–1088.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11133-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0)
- Le, P. A., Tran, T. T. H., Khuong, Q. L., Takeuchi, M., Nguyen, T. L., Pham, T. Q. N., et al. (2021) Violence and non-fatal injuries among

- Vietnamese in-school adolescents: National prevalence estimates and associated factors. medRxiv.
<https://doi.org/10.1101/2021.04.12.21255309>
- León Moreno, C., Musitu Ochoa, G., Cañas Pardo, E., Estevez Lopez, E., & Callejas Jerónimo, J. E. (2021) Relationship between school integration, psychosocial adjustment and cyber-aggression among adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(1), 108. <https://doi.org/10.3390/ijerph18010108>
- Machado, B., Caridade, S., Araújo, I., & Faria, P. L. (2022) Mapping cyber interpersonal violence among young populations: A scoping review. *Social Sciences*, 11(5), 207. <https://doi.org/10.3390/socsci11050207>
- Mohseni, R., Mikaëli, J., & Talebpour, A. (2016) A sociological explanation of the relationship between defenseless urban spaces and urban violence: A case study of Tehran. *Contemporary Sociological Research*, 5(9), 125–154. <https://doi.org/10.22084/csr.2016.1813> (In Persian).
- Nagle, M. (2019) Examining Effects of Parental Sexual Abuse on Female Juvenile Delinquency Using a Social Developmental Perspective.
- Niazi, M. (2005) *Foundations of Sociology*. Tehran: Novin Publications. (In Persian).
- Özdemir Bişkin, S. (2024) Childhood maltreatment and adolescent risky behavior: Mediating the effect of parent–adolescent conflict and violent tendencies. *Behavioral Sciences*, 14(11), 1058. <https://doi.org/10.3390/bs14111058>
- Sadegh Servestani, R. (2010) *Social Pathology (Sociology of Social Deviance)*. Tehran: SAMT Publications. (In Persian).
- Sales, J. M., Irwin, J., & Charles, E. (2009) Theories of adolescent risk taking: The biopsychosocial model. *Journal of Public Health*, 36(5), 31–50.
- Seyedranjbar Saqezchi, M. M., Mozaffari, A., Farough, F., & Abdollahi, D. (2019) Tendency toward street violence and its related social factors among citizens of Ardabil. *Iranian Social Studies*, 16(61), 1–18. (In Persian).
- Shaterian, M., & Ganjipour, M. (2010) The impact of Afghan migration on the economic and social conditions of Kashan. *Urban Planning Research Journal*, 1(3), 83–102. (In Persian).
- Siegel, D. J. (2015) *Brainstorm: The Power and Purpose of the Teenage Brain*. New York, NY: Penguin Publishing Group.
<http://dx.doi.org/10.32598/jpcp.13.3.1049.1>

- Siegel, L. J. (2012) *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*. Wadsworth Publishing.
- Sohrabzadeh, M., & Mansourian Ravandi, F. (2017) Women's lived experience of verbal violence: A case study of women in Kashan. *Women in Culture and Art*, 9(2), 245–264. <https://doi.org/10.22059/jwica.2017.234644.883> (In Persian).
- Soleimannejad, M., & Ebrahimi, M. (2025) An analysis of the phenomenon of adolescent violence in schools. *Iranian Journal of Social Work*, 11(40), 171–211. <https://doi.org/10.22054/rjsw.2025.70102.621> (In Persian).
- Talebi, A., Amini, S., & Tolou-Parsa, S. F. (2015) The effect of anomie on the possibility of communicative action: A case study of Mashhad. *Iranian Journal of Social Issues Review*, 6(1), 51–70. <http://dx.doi.org/10.32598/jpcp.13.3.1049.1> (In Persian).
- Tobin, A. N. (2016) *A Study of the Impact of Crime Shows on Contemporary Criminal Investigations* (Doctoral dissertation, The George Washington University).
- Tu, X. C., Lou, E., Gao, N., Li, L., & Zabin, S. (2012) The relationship between sexual behavior and nonsexual risk behaviors among unmarried youth in three Asian cities. *Journal of Adolescent Health*, 50(4), 75–82. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.12.010>
- Vezina, J., Herbert, M., & Poulin, F. (2015) History of family violence, childhood behavior problems, and adolescent high-risk behavior as predictors of girls' repeated patterns of dating victimization in two developmental periods. *Violence Against Women*, 21(4), 435–459. <https://doi.org/10.1177/1077801215570481>
- World Health Organization. (2016) *Violence Prevention*. Geneva: World Health Organization.

فصلنامه علمی «پژوهش انحرافات و مسائل اجتماعی»

شماره نوزدهم، بهار ۱۴۰۵: ۵۱-۸۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۰۶

نوع مقاله: پژوهشی

تبیین جامعه‌شناختی گرایش به خشونت در بین نوجوانان و جوانان شهر کاشان

محمد سلیمان نژاد *

محسن نیازی **

طاهره سلیمان نژاد ***

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین جامعه‌شناختی گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان انجام شده است. پژوهش بر پایه نظریه‌های مرتبط با آسیب‌های اجتماعی تدوین شده و روش تحقیق به صورت پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق را نوجوانان و جوانان ساکن شهر کاشان تشکیل داده‌اند که از میان آنان، تعداد ۳۸۳ نفر با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با حجم و بر اساس فرمول کوکران انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها نیز از آزمون‌های آماری همبستگی پیرسون، آزمون T زوجی و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و Smart-PLS برای بررسی روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است. نتایج نشان داد که میان گرایش به خشونت و متغیرهایی مانند بی‌تفاوتی خانوادگی، احساس انومی، زندگی در محله نابسامان و کژکارکردی نهادهای اجتماعی، رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و خشونت، رابطه معناداری

* نویسنده مسئول: استادیار گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

msdt59@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0001-9222-9758>

** استاد گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی و حقوق، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران niazim@kashanu.ac

<https://orcid.org/0000-0002-4469-7116>

*** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران، ایران،

rsdt70@yahoo.com

کارشناس ارزیابی مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی البرز، ایران

<https://orcid.org/0000-0003-2768-7968>

مشاهده نشد. بر اساس تحلیل مسیر، سه عامل تعامل با دوستان بزهکار، احساس انومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی، بیشترین نقش را در افزایش گرایش به خشونت داشته‌اند. در مجموع متغیرهای بررسی شده توانسته‌اند ۳۶ درصد از تغییرات گرایش به خشونت را تبیین کنند که نشان‌دهنده اهمیت عوامل اجتماعی و محیطی در شکل‌گیری رفتارهای خشونت‌آمیز است.

واژه‌های کلیدی: گرایش به خشونت، تعامل با دوستان بزهکار، کژکارکردی نهادی، بی‌تفاوتی خانوادگی و فضای مجازی.

بیان مسئله

در شرایط کنونی، نوجوانان و جوانان با آسیب‌های اجتماعی فراوانی مواجه هستند. یکی از این آسیب‌ها که روابط بین‌فردی را دچار چالش می‌سازد، گرایش به خشونت است که در همه عرصه‌های اجتماعی به صورت شدید و یا با تندی کمتر مشاهده می‌گردد (نیازی، ۱۳۸۴: ۲۵۸). زمینه شکل‌گیری آسیب اجتماعی مربوط به نهادهای تنظیم‌کننده روابط بین افراد است و زمانی که این روابط با شکست مواجه شده، یا دچار تزلزل می‌شوند، شکاف‌های عمیقی بین افراد پدیدار می‌گردد. در این حالت، قوانین تنظیم‌کننده روابط انسان‌ها مورد بی‌احترامی قرار می‌گیرد و متزلزل می‌شود؛ زیرا قانونمندی و پذیرش قانون، ریشه در ساختارهای جامعه دارد و در بستر فرهنگ عمومی قابل بررسی است (کلانتری و دیگران، ۱۳۸۴: ۳). بر اساس اصول پذیرفته، خشونت‌ها محدود به محیط شهری نیستند، اما اغلب در شهرها شاهد پدیده خشونت هستیم و بیشترین رفتارهای خشونت‌آمیز در فضاهای شهری اتفاق می‌افتد. بنابراین از لحاظ مکانی، شهرها و فضاهای درون آن، بیشتر مورد خشونت واقع می‌شوند (محسنی و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۲۷).

آسیب‌های اجتماعی، علاوه بر ایجاد نگرانی در حوزه سلامت و بهداشت عمومی، سطح رفاه افراد را به پایین‌ترین حد تقلیل می‌دهد (Tu & et al, 2012: 75). بر مبنای الگوی توسعه اجتماعی^۱ که نشأت گرفته از نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه کنترل اجتماعی^۲ و تئوری تمایز^۳ است، افراد، رفتارهای اجتماعی یا ضد اجتماعی خود را بر اساس هنجارها، اعتقادات و ارزش‌های شخصی که جوانان به آنها تعلق دارند، انتخاب می‌نمایند. بنابراین رفتار بزهکارانه، نتیجه ادراک فرصت‌ها برای شرکت در بی‌نظمی اجتماعی، فرصت‌هایی برای تحرکات ضد اجتماعی و نیرومندی‌ای است که در نتیجه این رفتارها رخ می‌دهد. علاوه بر این، الگوی توسعه اجتماعی شامل بسیاری از عوامل پرخطر در پیش‌بینی بزهکاری در بین نوجوانان است (Nagle, 2019: 4).

رفتارهای ضد اجتماعی به عنوان رفتاری تعریف می‌شود که برخلاف هنجارها، ارزش‌ها و اصول جامعه‌ای است که فرد به آن تعلق دارد. اصطلاح رفتارهای ضد

1. Social development model

2. Social control theory

3. Distinction theory

اجتماعی به انواع مختلفی از رفتارها -از پرخاشگری، سرقت، آسیب به دارایی تا خرابکاری (وندالیسم)- اشاره دارد که در همه این موارد، اشکال تجاوزگریانه دیده می‌شود. تنها بخش اندکی از این نوع رفتارها که جنبه بزهکارانه و غیر قانونی بودن آنها شدیدتر است، با مداخله مقامات قضایی و پلیس مشخص می‌شود و در واقعیت اکثر رفتارهای ضد اجتماعی صورت گرفته، کشف، گزارش و مجازات نمی‌شوند. همچنین بیشتر رفتار ضد اجتماعی، محدود به سال‌های نوجوانی است (Bonino et al, 2005: 143-144).

نمود بیشتر رفتارهای ضد اجتماعی در رفتارهای خشونت‌آمیز^۱ مشاهده می‌شود. خشونت، یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی است که نمود آن در سطوح و حوزه‌های مختلف جامعه قابل مشاهده است. نمود این پدیده در بستر زمانی به شکل‌های مختلفی تداوم یافته است. در گذشته، اعمال خشونت مربوط به حوزه‌ای خاص و مشخص بود، اما امروزه رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز در تمامی اشکال و مظاهر آن گسترش یافته است. در متون علمی، خشونت به معنای زیان رساندن، تجاوز کردن، تندی کردن، عصیان‌گری، شدت ورزیدن، به کار بردن زور و تهدید رساندن به کار رفته است. طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی، خشونت به معنی به‌کارگیری زور و یا قدرت فیزیکی، تهدید و یا عمل خشن علیه خود، دیگری، گروه‌ها و اعضای جامعه است که این اعمال منجر به آسیب رساندن و مشکلات گوناگونی برای دیگر شهروندان می‌گردد (Krug & Mercy, 2002: 1084). خشونت، عملی عمدی است که برای وارد کردن صدمه به طرف مقابل به کار می‌رود و می‌تواند در هر شرایط زمانی و مکانی و توسط هر کسی اعمال گردد. افرادی که مورد خشونت قرار می‌گیرند، ممکن است اثرات ناخوشایندی بر سلامت روان تجربه کنند و این اثرات بر چگونگی تجربه زندگی افراد در محیط زندگی و تعامل با دیگران تأثیر می‌گذارد (Atkinson, 2019: 2).

در تحلیل رفتارهای خشونت‌آمیز، توجه به این سه عامل، درک بهتری از پدیده خشونت را آشکار می‌سازد: دسته اول، عوامل درونی یا انگیزشی هستند که انگیزه و تمایل لازم در افراد به سمت رفتارهای پرخاشگرانه ایجاد می‌نمایند. دسته دوم، عوامل بازدارنده هستند. هر فردی که از ویژگی شخصیتی مطلوبی برخوردار باشد، از

خشونت‌ورزی اجتناب می‌نماید. اما دسته سوم، عوامل محیطی و موقعیتی هستند؛ یعنی رفتارهای پرخاشگرانه علاوه بر تأثیرپذیری از ویژگی‌های شخصیتی، به موقعیت و شرایطی که افراد در آن قرار می‌گیرند، مربوط می‌شود (کریمی، ۱۳۹۰: ۸۷).

انتخاب شهر کاشان برای انجام این پژوهش، علاوه بر جایگاه جمعیتی و اقتصادی آن در استان اصفهان، به دلیل تجربه تحولات گسترده اجتماعی و فرهنگی در دهه‌های اخیر بوده است (شاطریان و گنجی‌پور، ۱۳۸۹: ۸۵). گسترش شهرنشینی، مهاجرپذیری، تنوع خرده‌فرهنگ‌ها، توسعه فضاهای مجازی و تغییر سبک زندگی، موجب دگرگونی الگوهای تعامل اجتماعی در این شهر شده و زمینه بروز برخی آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر را افزایش داده است. همچنین گزارش‌های رسمی درباره افزایش مسائلی نظیر طلاق، اعتیاد، حاشیه‌نشینی و نابسامانی‌های اجتماعی نشان می‌دهد که کاشان به عنوان نمونه‌ای مناسب برای بررسی عوامل مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان به خشونت، اهمیت جامعه‌شناختی قابل توجهی دارد. همچنین تاکنون پژوهش‌های اندکی با موضوع خشونت در شهر کاشان انجام شده است که بیشتر مربوط به خشونت خانوادگی و علیه زنان بوده (رک: سهراب‌زاده و منصوریان راوندی، ۱۳۹۶؛ بابایی فرد و همکار، ۱۳۹۳ و کفایی عطریان و دیگران، ۱۳۸۷) است.

در این پژوهش، خشونت شامل ویژگی‌های رفتاری است که برای آسیب رساندن به طرف مقابل اعمال می‌شود و دامنه آن از تحقیر، توهین، تجاوز و ضرب و جرح تا تخریب اموال و دارایی‌ها را در برمی‌گیرد و میل، اراده و آزادی دیگران را دچار خدشه می‌سازد. بنابراین خشونت، قلمرو بین فردی و اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

مطالعه حاضر با هدف تبیین جامعه‌شناختی خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان انجام شده است. از این‌رو پرسش اصلی پژوهش در گام نخست این است که میزان گرایش به خشونت در بین نوجوانان و جوانان شهر کاشان در چه سطحی است؟ و در مرحله بعد، مهم‌ترین عواملی که باعث گرایش به خشونت می‌شوند، کدامند؟

پیشینه پژوهش

در این قسمت پژوهش‌های تجربی انجام‌شده با موضوع خشونت در داخل و خارج از کشور ارائه می‌گردد.

در پژوهش‌های داخلی، سلیمان‌نژاد و ابراهیمی (۱۴۰۳) در پژوهشی کیفی درباره رفتارهای خشونت‌آمیز دانش‌آموزان شهر کرج نشان دادند که سبک فرزندپروری مستبدانه، نابسامانی خانوادگی و مشکلات اقتصادی خانواده، نقش مهمی در گرایش نوجوانان به رفتارهای خشونت‌آمیز دارند. همچنین شرایط نامناسب مدرسه و کاهش تاب‌آوری، این گرایش را تشدید می‌کند.

فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای درباره آنومی نهادی و جرائم خشونت‌آمیز در ایران به این نتیجه رسیدند که اختلال در نهاد خانواده و نهاد اقتصادی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد جرائم خشن در جامعه ایران است.

سیدرنجبر سقزچی و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که متغیرهایی مانند آنومی، تجربه خشونت و هزینہ- پاداش، رابطه معناداری با گرایش به خشونت خیابانی دارند و بخشی از تغییرات این متغیر را تبیین می‌کنند.

در پژوهشی، احمدی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی رابطه استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری دریافتند که استفاده از محتواهای خشن رسانه‌ای و بازی‌های رایانه‌ای خشونت‌آمیز، با افزایش تمایلات بزهکارانه نوجوانان، رابطه مستقیم دارد.

در پژوهشی دیگر، اسدی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که ارتباط با همسالان بزهکار، برچسب‌زنی و ضعف پیوند اجتماعی مدرسه، از عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان به خشونت است.

همچنین گلچین و حیدری (۱۳۹۱) دریافتند که حمایت خانوادگی، تعلق به مدرسه و اعتماد اجتماعی، نقش مهمی در کاهش خشونت بین‌فردی نوجوانان دارد.

در حوزه مطالعات خارجی، اوزدمیر بیشکین^۱ (۲۰۲۴) نشان داد که تجربه سوءرفتار دوران کودکی از طریق افزایش تنش والد-نوجوان و گرایش به خشونت، احتمال بروز رفتارهای پرخطر را افزایش می‌دهد.

ماچادو و همکاران^۲ (۲۰۲۲) نیز در مطالعه‌ای درباره خشونت سایبری نوجوانان، بر نقش فضای مجازی در بازتولید پرخاشگری و خشونت تأکید کردند.

همچنین لی و همکاران^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی درباره خشونت در مدارس ویتنام نشان دادند که نظارت و حمایت والدین، نقش مهمی در کاهش خشونت نوجوانان دارد. لئون مورنو و همکاران (۲۰۲۱) نیز به رابطه معنادار بین طرد اجتماعی، ناسازگاری روانی- اجتماعی و پرخاشگری سایبری اشاره کرده‌اند.

السماری (۲۰۱۷) نشان داد که متغیرهایی مانند ضعف نظارت والدین، ارتباط با همسالان منحرف و فشار اجتماعی، پیش‌بینی‌کننده مهم بزهکاری نوجوانان است. همچنین وزینا و همکاران^۲ (۲۰۱۵) تأکید کردند که خشونت خانوادگی، ضعف نظارت والدین و وجود همسالان منحرف، احتمال رفتارهای پرخطر نوجوانان را افزایش می‌دهد. هماما و رون- شنهاو^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی درباره رفتارهای خشونت‌آمیز نوجوانان نشان دادند که عوامل فردی و محیطی به طور هم‌زمان در بروز خشونت نقش دارند. یافته‌ها بیانگر آن بود که نوجوانان دارای فشارهای محیطی و خانوادگی، به‌ویژه پسران و نوجوانان خانواده‌های آسیب‌دیده، بیش از دیگران در معرض رفتارهای خشونت‌آمیز قرار دارند. همچنین حمایت اجتماعی و خودکنترلی، نقش مهمی در کاهش گرایش نوجوانان به خشونت ایفا می‌کند.

با بررسی پیشینه‌های تجربی انجام‌شده داخلی و خارجی، محققان، پژوهش‌های مرتبط با پدیده خشونت را با رویکرد کمی بررسی کرده‌اند که هرچند منجر به شناخت متغیرهای تأثیرگذار فردی، اجتماعی و محیطی بر این پدیده شده است، با این حال این متغیرها اغلب کلیشه‌ای بوده‌اند، به‌گونه‌ای که محققان در پژوهش‌های بعدی تنها دنباله‌رو همان متغیرهای کلیشه‌ای تکراری و در پی آزمون تجربی آنها بوده‌اند. هرچند با پژوهش‌های فراوانی با موضوع خشونت مواجه هستیم، بیشتر آنها تکراری و فاقد جنبه‌های نوآورانه است و بیشترین تمرکز در حوزه خانواده، خشونت خانگی و علیه زنان بوده است. به گونه‌ای که در اکثر پژوهش‌ها، خشونت به عنوان تجربه‌ای آسیب‌زا برای زنان ترسیم شده است. در این پژوهش سعی شده است با در نظر گرفتن متغیرهای جدیدتر، پدیده خشونت در بین نوجوانان و جوانان تبیین گردد.

1. Le et al

2. Vézina & et al

3. Hamama and Ronen - Shenhao

دیدگاه‌های نظری پژوهش

در دیدگاه دورکیم، واقعیت‌های اجتماعی و قواعد اخلاقی هنگامی که در وجدان افراد، درونی شود، به راهنمای رفتار بشری تبدیل شده، بر همه کنش‌های افراد، نظارت می‌نمایند. دورکیم ضمن رد کردن خصوصیات فردی، در بررسی رفتار افراد و مسائل جامعه به ویژگی‌های گروه‌ها و ساختارهای آنها می‌پرداخت. همچنین انسجام و عدم انسجام گروه‌ها برای دورکیم حائز اهمیت بود، چون گروه‌های اجتماعی بر اساس میزان یکپارچگی درونی با هم یکسان نیستند. در بعضی گروه‌ها، یکپارچگی در حد بالایی بوده و بر این اساس اعضا با هم هماهنگ می‌شوند. در چنین گروهی، اعضای آن از مصونیت برخوردار گشته، احتمال انجام رفتارهای تند و خشونت‌آمیز در بین آنان کمتر است (کوزر، ۱۳۹۳: ۱۸۸-۱۸۹). بنابراین با کاهش سطح یکپارچگی اجتماعی، زمینه گسترش رفتارهای خشونت‌آمیز افزایش می‌یابد. هرچند از نظر دورکیم، وجود انحراف و کج رفتاری در جوامع، امری طبیعی و اجتناب‌ناپذیر است (Akers, 2004: 159؛ کندال، ۱۳۹۳: ۲۹۱).

در شرایط آنومی، الزام‌های اخلاقی و ضرورت‌های اجتماعی رنگ می‌بازد، وضعیت زندگی تحمل‌ناپذیر شده، زمینه ورود افراد به رفتارهای همراه با خشونت تشدید می‌گردد. بنابراین معیارها و هنجارها در جوامع امروزی، چه در سطح جامعه و چه در سطح برخی از گروه‌های شکل‌دهنده آن، در حالت تضعیف قرار گرفته و برای جایگزینی هنجارهای جدید آن، اقدامات لازم صورت نگرفته است. جامعه آنومیک یا فروپاشیده در معرض هنجارها و ارزش‌های متضاد با یکدیگر قرار دارد و پیامد آنومی، پیدایش برخی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی است (احمدی، ۱۳۸۴: ۴۵).

یکی از نظریه‌های مهم و پرکاربرد در حوزه آسیب‌های اجتماعی، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی^۱ است. این نظریه بیان می‌کند که شرایط و محیط‌های اجتماعی و فیزیکی زندگی افراد بر نوع رفتارهای آنان اثرگذار است. بر این اساس افرادی که در معرض جرم و خشونت قرار می‌گیرند، احتمال بیشتری دارد که به رفتارهای مجرمانه گرایش پیدا کنند. همچنین رسانه‌ها با نهادینه‌سازی هنجارهای فرهنگی، نقش مهمی در تشویق یا بازتولید رفتارهای مجرمانه ایفا می‌کنند (Tobin, 2016: 17-18). نظریه بی‌سازمانی اجتماعی بر این

موضوع تأکید دارد که اجزای جامعه در حالت طبیعی دارای نظم و هماهنگی مشخصی هستند، اما در وضعیت بی‌سازمانی، این انسجام و ارتباط منطقی میان اجزا تضعیف شده، هر بخش از کلیت جامعه فاصله می‌گیرد (حسینی‌نثار و فیوضات، ۱۳۹۰: ۵۸).

تبیین کنترل اجتماعی^۱ در ارتباط با بزهکاری در نظریه پیوند اجتماعی تراویس هیرشی^۲، به‌ویژه در کتاب «علل بزهکاری» (۱۹۶۹) مطرح شده است. هیرشی معتقد است که همه افراد بالقوه توانایی تخطی از قانون را دارند، اما پیوندهای اجتماعی و ترس از آسیب دیدن روابط با خانواده، دوستان، معلمان و سایر افراد مهم زندگی، آنان را از ارتکاب جرم باز می‌دارد. نظریه پردازان کنترل اجتماعی بر این باورند که پایبندی افراد به هنجارها و قوانین جامعه ناشی از وجود کنترل‌ها و نظارت‌های اجتماعی است (Alshammari, 2017: 32). از دیدگاه هیرشی، ضعف یا فقدان پیوند اجتماعی، زمینه‌ساز کج‌روی و رفتارهای انحرافی می‌شود؛ به گونه‌ای که افرادی که دارای انسجام بیشتری با جامعه هستند، تبعیت بیشتری از قواعد اجتماعی دارند، در حالی که افراد بیگانه با هنجارهای اجتماعی، بیشتر به سمت رفتارهای انحرافی سوق می‌یابند (ر.ک: گیدنز، ۱۳۹۲). هیرشی بر اساس تبعیت از دورکیم، رفتار انحرافی را به خاطر فروپاشی انسجام و پیوند فرد با جامعه می‌داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۸۹). بر اساس دیدگاه هیرشی، بین پیوند افراد بزهکار با جامعه، خویشاوندان، خانواده و تعهد و باور آنها به رعایت قوانین و مقررات جامعه از یک جهت و احتمال بزهکاری آنان از جهت دیگر، رابطه معکوس وجود دارد. هیرشی عناصر اصلی‌ای را که باعث پیوند فرد و جامعه می‌شود، در این موارد می‌داند: دلبستگی^۳، تعهد^۴، مشغولیت^۵ و عقیده^۶ (ر.ک: گیدنز، ۱۳۹۲).

نظریه یادگیری اجتماعی^۷ نیز به عنوان یکی از مهم‌ترین رویکردهای تبیین‌کننده رفتارهای بزهکارانه شناخته می‌شود. این نظریه بیان می‌کند که رفتارهای مجرمانه همانند سایر رفتارهای انسانی از طریق یادگیری کسب می‌شوند. آلبرت باندورا، از

1. Social control theory

2. Travis Hirschi

3. Attachment

4. Commitment

5. Involvement

6. Belief

7. Social learning theory

برجسته‌ترین نظریه‌پردازان این حوزه، معتقد است که افراد در جریان تجربه‌های زندگی، رفتارهای خشونت‌آمیز را فرا می‌گیرند (همان: ۱۶۱). بر اساس این دیدگاه، انحراف و بزهکاری، رفتارهایی اکتسابی و آموختنی هستند و افراد در مواجهه با نگرش‌هایی که قانون‌شکنی را توجیه یا تشویق می‌کنند، بیشتر به رفتارهای انحرافی گرایش می‌یابند (صدیق سروسناتی، ۱۳۸۶: ۴۱). تئوری یادگیری اجتماعی بر این نکته تأکید می‌کند که افراد هنگام مواجهه با نگرش‌هایی که نقض قانون را توجیه و تشویق می‌نمایند، به سمت رفتارهای بزهکارانه متمایل می‌شوند (Ingram & et al, 2007: 382). این نظریه همچنین تأکید می‌کند که رفتارهای خشونت‌آمیز در بستر فرهنگی و اجتماعی زندگی افراد شکل می‌گیرند و آموخته می‌شوند. در فرایند یادگیری رفتارهای خشونت‌آمیز، عواملی همچون توانایی‌های شناختی و مهارت‌های اجتماعی، نقش تعیین‌کننده دارند و ضعف در این زمینه‌ها می‌تواند نوجوانان را در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دهد (ر.ک: Siegel, 2015). افزون بر این با گسترش فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌های مجازی، امکان انتقال و اشتراک‌گذاری ایده‌ها و الگوهای رفتاری فراهم شده و یادگیری اجتماعی ابعاد گسترده‌تری یافته است (Brazill-Murray, 2018: 2).

نظریه یادگیری اجتماعی نشان می‌دهد که افراد از طریق روابط نزدیک با همسالان بزهکار، تکنیک‌ها و نگرش‌های مرتبط با رفتارهای خشونت‌آمیز را فرا می‌گیرند. بنابراین جرم و انحراف، رفتاری آموختنی تلقی می‌شود (Siegel, 2012: 236-237). ساترلند نیز در نظریه خود بیان می‌کند که رفتار انحرافی همانند سایر رفتارهای اجتماعی، در تعاملات روزمره و ارتباط با دیگران آموخته می‌شود. افراد در طول زندگی خود با ارزش‌ها و هنجارهای مختلف مواجه می‌شوند و آنها را درونی می‌کنند؛ اما اهمیت اصلی در این است که این الگوها را از چه کسانی می‌آموزند. در مجموع نظریه یادگیری اجتماعی بر این نکته تأکید دارد که عوامل فرهنگی و اجتماعی بر تصمیم‌گیری افراد اثرگذار هستند و بسیاری از رفتارهای انحرافی در بستر محیط اجتماعی فراگرفته می‌شوند (ر.ک: Akers & Jensen, 2006).

با توجه به دیدگاه‌های نظری مطرح‌شده، گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان را می‌توان حاصل برهم‌کنش عوامل فردی، خانوادگی، محیطی و ساختاری دانست. در پژوهش حاضر، متغیر «احساس آنومی» بر اساس نظریه آنومی دورکیم و نظریه فشار

عمومی آگنیو تبیین شده است. این نظریه‌ها بیان می‌کنند که احساس ناکامی، بی‌عدالتی، محرومیت و تضعیف هنجارهای اجتماعی می‌تواند زمینه بروز رفتارهای خشونت‌آمیز را فراهم سازد. متغیرهای «بی‌تفاوتی خانوادگی» و «کژکارکردی نهادی» نیز در چارچوب نظریه کنترل اجتماعی هیرشی قابل تبیین هستند؛ زیرا ضعف پیوندهای عاطفی، کاهش نظارت اجتماعی و ناکارآمدی نهادهای رسمی، احتمال گرایش افراد به رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز را افزایش می‌دهد. همچنین متغیر «تعامل با دوستان بزهکار» بر مبنای نظریه همنشینی افتراقی ساترلند و نظریه یادگیری اجتماعی آکرز تبیین می‌شود. بر اساس این دیدگاه‌ها، رفتار خشونت‌آمیز، امری آموختنی است و افراد، آن را از طریق تعامل با گروه‌های همسال و شبکه‌های غیر رسمی فرا می‌گیرند. نظریه تعاملی خشونت رندال کالینز نیز نشان می‌دهد که خشونت بیش از آنکه حاصل ویژگی‌های فردی باشد، محصول تعاملات گروهی، فشارهای موقعیتی و فضای هیجانی جمعی است.

از سوی دیگر، متغیر «زندگی در محله‌های نابسامان» در چارچوب نظریه بی‌سازمانی اجتماعی قابل تبیین است. این نظریه تأکید می‌کند که ضعف انسجام اجتماعی، ناهمگونی فرهنگی، جابه‌جایی جمعیتی و کاهش نظارت غیر رسمی در محله‌ها، احتمال شکل‌گیری رفتارهای خشونت‌آمیز را افزایش می‌دهد. همچنین متغیر «تأثیرپذیری از فضای مجازی» نیز با رویکرد یادگیری اجتماعی قابل توضیح است؛ زیرا رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی می‌توانند در انتقال و بازتولید الگوهای رفتاری خشونت‌آمیز، نقش ایفا کنند. بر این اساس چارچوب نظری پژوهش حاضر بر تلفیقی از نظریه‌های آنومی، کنترل اجتماعی، یادگیری اجتماعی و بی‌سازمانی اجتماعی استوار است که هر یک، بخشی از سازوکارهای مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان به خشونت را تبیین می‌کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر زمان، مقطعی و بر اساس هدف، کاربردی است. روش پژوهش، پیمایشی بوده، با ابزار پرسشنامه اطلاعات جمع‌آوری شده است. جامعه آماری پژوهش، ۱۱۷۱۶۴ نفر بوده که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۳۸۳ نفر از نوجوانان و جوانان

شهر کاشان به روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با اندازه^۱ (حجم)، محله‌های مختلف شهر به عنوان نمونه نهایی پژوهش انتخاب شدند. برای سنجش رفتارهای خشونت‌آمیز از مقیاس استاندارد «پیمایش ملی رفتارهای پرخطر جوانان آمریکا (YRBS)»^۲ (۲۰۱۹) استفاده شد و متغیرهای مستقل نیز با بهره‌گیری از پرسشنامه محقق‌ساخته و استاندارد شده سنجیده شد. روایی صوری ابزار تحقیق با نظر اساتید راهنما و متخصصان حوزه مربوطه تأیید شد. برای بررسی پایایی ابزار، از ضریب آلفای کرونباخ^۳ و پایایی ترکیبی^۴ با استفاده از نرم‌افزار PLS استفاده شد.

نتایج نشان داد که مقدار آلفای کرونباخ تمامی سازه‌های مدل، بیش از ۰/۷ بوده و در سطح مطلوب قرار دارد. همچنین مقدار پایایی ترکیبی متغیرها نیز بیش از ۰/۸ به دست آمد که بیانگر ثبات و هماهنگی مناسب شاخص‌هاست. پس از گردآوری و کدگذاری داده‌ها، تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. برای آزمون فرضیه‌ها و بررسی روابط میان متغیرها، از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون T دو گروه مستقل برای متغیر جنسیت و تحلیل مسیر با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS22 و Smart-PLS استفاده شد.

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده متغیرهای پژوهش

ضریب پایایی ترکیبی C.R.Value	ضریب آلفای کرونباخ Cronbach's α value	متغیرهای پنهان
۰/۸۲۸	۰/۸۱۸	بی‌تفاوتی خانوادگی
۰/۸۲۲	۰/۷۳۴	زندگی در محله نابسامان
۰/۸۰۶	۰/۷۹۵	کژکارکردی نهادی
۰/۹۲۷	۰/۹۲۳	تعامل با دوستان بزهکار
۰/۹۴۰	۰/۹۱۰	تأثیرپذیری از فضای مجازی
۰/۸۵۷	۰/۸۴۰	احساس انومی
۰/۸۴۰	۰/۷۸۲	گرایش به خشونت

– تعامل با دوستان بزهکار: به سطح تعاملات و تأثیرپذیری از گروه‌های دوستانه‌ای که

1. Probability Proportionate to Size
2. National Youth Risk Behavior Survey
3. Cronbachs Alpha
4. Composite Reliability

رفتار بزهکارانه دارند اشاره دارد و نتیجه این پیوند و تعامل، مشغولیت در رفتارهای خشونت‌آمیز است. برای سنجش متغیر تعامل با دوستان بزهکار با دوازده گویه گرفته شده از پرسشنامه و مقیاس علاقه‌مندی (دلبستگی) به والدین و همسالان (IPPA) و مقیاس پاسکال و همکاران (۲۰۰۳)، در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- **زندگی در محله نابسامان:** در نظریه محیطی-اجتماعی بر نقش محیط، ساختار خانواده، دوستان دارای پیوندهای بزهکارانه و نوع روابط والدین در گسترش رفتارهای آسیب‌زا تأکید می‌شود. بنابراین محیطی که فرد در آن زندگی می‌کند، نقش مؤثری در بروز رفتارهای خشونت‌آمیز دارد (Sales et al, 2009: 39). برای سنجش متغیر شرایط محیطی آسیب‌زا، چهار گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- **بی‌تفاوتی خانوادگی:** نقش خانواده در بروز رفتارهای خشونت‌آمیز، اساسی است. یکی از راه‌های یادگیری رفتارهای پرخاشگرانه از طریق مشاهده و تقلید رفتار والدین است. چنان‌که نقش خانواده، حمایتی، ارشادی و صمیمی با فرزندان باشد، آنها کمتر به سمت رفتارهای خشونتی کشیده می‌شوند. همچنین ساختار خانواده، کیفیت رابطه بین فرزندان و والدین و اختلافات خانوادگی، با بروز رفتارهای خشونت‌آمیز در ارتباط است. برای سنجش متغیر زمینه خانوادگی، از چهارده گویه آرمسدن و گرینبرگ (IPPA) در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

- **تأثیرپذیری از فضای مجازی:** رسانه‌ها، نقش اساسی در تشویق افراد به ارتکاب جرم دارند؛ زیرا رسانه، هنجارهای فرهنگی برای رفتارها را نهادینه می‌کند (Tobin, 2016: 17-18). برای سنجش متغیر اثرپذیری رسانه‌ای، سه گویه در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- **کژکارکردی نهادی:** هر یک از نهادهای اساسی جامعه که نقش اساسی در فرآیند جامعه‌پذیری بر عهده دارند، در مواردی از وظایف اساسی خود بازمانده، دچار بی‌تعادلی می‌شوند که نتیجه فعالیت‌های آن سازمان‌ها، منجر به آسیب‌هایی در جامعه می‌گردد. برای سنجش متغیر کژکارکردی نهادی، چهار گویه در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- **احساس آنومی:** وضعیتی است که فرد هنجارها و قواعد اجتماعی را ناکارآمد و فاقد اعتبار می‌داند، نسبت به جامعه احساس بی‌اعتمادی و بی‌قدرتی پیدا می‌کند و این

وضعیت می تواند تعاملات و کنش های اجتماعی را تضعیف کند (طالبی و دیگران، ۱۳۹۴: ۵۲). اگر این احساس بیشتر اوقات تجربه شود، پیامدهایی از قبیل گرایش به رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد، سیگار، مشروبات و خشونت به دنبال دارد. برای سنجش متغیر احساس آنومی، شش گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- گرایش به خشونت: یعنی استفاده عمدی از زور و قدرت بدنی برای آسیب رساندن به خود و دیگران و یا گروه خاصی از جامعه به طوری که ممکن است منجر به ایجاد جراحت، آسیب روانی، عدم رشد صحیح و حتی مرگ افراد گردد (ر.ک: World Health Organization, 2016). برای سنجش متغیر گرایش به خشونت، پنج گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

یافته های پژوهش

در این بخش، یافته های پژوهش در دو بخش یافته های توصیفی و استنباطی ارائه می گردد.

یافته های توصیفی

جدول ۲- مشخصات شرکت کنندگان در مطالعه

متغیرها		فراوانی	درصد
جنس	زن	۱۹۴	۵۰/۷
	مرد	۱۸۹	۴۹/۳
	جمع	۳۸۳	۱۰۰
سن	۱۹ تا ۱۵ سال	۷۱	۱۸/۵
	۲۴ تا ۲۰ سال	۷۵	۱۹/۶
	۲۹ تا ۲۵ سال	۷۷	۲۰/۱
	۳۴ تا ۳۰ سال	۸۲	۲۱/۴
	۳۹ تا ۳۵ سال	۷۸	۲۰/۴
	جمع کل	۳۸۳	۱۰۰
	میانگین سنی	۲۷/۴۵	
پایگاه اقتصادی و اجتماعی	پایین	۵۳	۱۳/۸
	متوسط	۲۹۸	۷۷/۸
	بالا	۳۲	۸/۴
	جمع کل	۳۸۳	۱۰۰

بر مبنای نتایج به‌دست‌آمده از جدول (۲)، میانگین سنی پاسخگویان، حدود ۲۷/۵ سال بوده و ۴۹/۳ درصد معادل ۱۸۹ نفر از پاسخگویان را مردان و ۵۰/۷ درصد، معادل ۱۹۴ نفر از آنان را زنان تشکیل داده‌اند. اکثریت پاسخگویان، معادل ۷۷/۸ درصد در طبقه متوسط، ۱۳/۸ درصد مربوط به طبقه پایین و کمترین آنها، معادل ۸/۴ درصد پاسخگویان متعلق به طبقه بالا بوده است.

در این پژوهش از پنج گویه مربوط به رفتارهای خشونت‌آمیز بر اساس مقیاس مطالعه ملی پیمایش رفتارهای پرخطر جوانان آمریکایی در سال ۲۰۱۹ استفاده شده، بر اساس فرهنگ و ساختار جامعه مورد مطالعه، تعدیل و بومی‌سازی گردیدند.

جدول ۳- توصیف متغیر وابسته گرایش به خشونت

متغیر	سطح	فراوانی	درصد
گرایش به خشونت	پایین	۱۸۷	۴۸/۸
	متوسط	۱۵۹	۴۱/۵
	بالا	۳۷	۹/۷
جمع		۳۸۳	۱۰۰

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد که میزان گرایش به خشونت در میان ۴۸/۸ درصد از نمونه مورد مطالعه در حد پایین، ۴۱/۵ درصد در حد متوسط و در بین ۹/۷ درصد در حد بالا بوده است.

تحلیل استنباطی

جدول ۴- آزمون تفاوت میانگین گرایش به خشونت بر اساس جنسیت پاسخگویان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	اختلاف میانگین	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری (Sig)
گرایش به خشونت	مرد	۱۸۸	۸/۱۵	۱/۵۰۶۹۲	۶/۲۸۵	۳۸۱	۰/۰۰۰
	زن	۱۹۵	۶/۶۵				

بر اساس نتایج جدول بالا، میانگین گرایش به خشونت در بین مردان (۸/۱۵)، بیشتر از میانگین شیوع این رفتارها در بین زنان (۶/۶۵) است. همچنین تفاوت میانگین

به دست آمده (۱/۵۰) برای دو گروه پاسخگویان مرد و زن بر مبنای مقدار معنی داری حاصل شده $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ ، از لحاظ آماری معنادار است.

جدول ۵- ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل و گرایش به خشونت

سن		گرایش به خشونت متغیرهای مستقل
سطح معناداری sig	همبستگی r پیرسون	
۰/۱۹۵	۰/۶۶	پایگاه اقتصادی- اجتماعی
۰/۰۴۴	*-۰/۱۰۳	سن
۰/۰۰۰	** ۰/۴۰۳	بی تفاوتی خانوادگی
۰/۰۰۰	** ۰/۴۲۹	زندگی در محله نابسامان
۰/۰۰۰	** ۰/۱۹۹	کژکارکردی نهادی
۰/۰۰۰	** ۰/۵۳۷	تعامل با دوستان بزهکار
۰/۰۰۰	** ۰/۳۴۲	تأثیرپذیری از فضای مجازی
۰/۰۰۰	** ۰/۴۱۵	احساس آنومی

** معنی داری در سطح خطای ۰/۰۱؛ * معنی داری در سطح خطای ۰/۰۵

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که میان پایگاه اقتصادی- اجتماعی و گرایش به خشونت، رابطه معناداری وجود ندارد؛ زیرا سطح معناداری آزمون، بیشتر از ۰/۰۵ بوده است. این یافته بیانگر آن است که گرایش به خشونت در میان طبقات مختلف اجتماعی تقریباً الگوی مشابهی دارد و خشونت، محدود به طبقه خاصی نیست. در مقابل، بین سن و گرایش به خشونت، رابطه معنادار و معکوس مشاهده شد؛ به گونه‌ای که افراد در سنین پایین‌تر، گرایش بیشتری به رفتارهای خشونت‌آمیز داشته‌اند و با افزایش سن، میزان این گرایش کاهش یافته است.

همچنین یافته‌ها نشان داد که متغیرهای تأثیرپذیری از فضای مجازی، تعامل با دوستان بزهکار، بی تفاوتی خانوادگی، احساس آنومی، زندگی در محله نابسامان و کژکارکردی نهادی، همگی رابطه مثبت و معناداری با گرایش به خشونت دارند. به بیان دیگر، افزایش هر یک از این عوامل، با افزایش میزان گرایش به خشونت همراه بوده است.

تحلیل مسیر

مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM)^۱ این امکان را فراهم می‌کند که روابط میان متغیرها در قالب یک الگوی کلی بررسی شود. در این پژوهش، برای ارزیابی اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها و نیز بررسی برازش مدل اندازه‌گیری و ساختاری، از نرم‌افزار Smart-PLS و روش حداقل مربعات جزئی استفاده شد.

ارزیابی برازش مدل

جدول ۶- ارزیابی برازش بخش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش

متغیرهای پنهان	میانگین واریانس استخراجی AVE	CV Com	CV Red	Q ²
بی‌تفاوتی خانوادگی	۰/۵۰۳	۰/۳۲۲	۰/۱۸۹	۰/۱۸۴
زندگی در محله نابسامان	۰/۵۴۱	۰/۳۶۷	۰/۲۵۴	۰/۲۵۶
کژکارکردی نهادی	۰/۵۹۱	۰/۳۴۵	-	-
تعامل با دوستان بزهکار	۰/۵۴۱	۰/۴۳۶	۰/۲۶۷	۰/۲۷۱
تأثیرپذیری از فضای مجازی	۰/۸۴۰	۰/۵۹۵	-	-
احساس انومی	۰/۵۵۲	۰/۳۴۹	۰/۳۶۵	۰/۳۷۵
گرایش به خشونت	۰/۵۱۷	۰/۳۹۴	۰/۲۷۲	۰/۲۹۳

در ارزیابی روایی همگرا^۲، میانگین واریانس اشتراکی (AVE)^۳ استخراج‌شده تمامی سازه‌ها، بیشتر از ۰/۵ به دست آمد که نشان‌دهنده مناسب بودن روایی همگرا در مدل پژوهش است. برای سنجش کیفیت مدل اندازه‌گیری نیز از شاخص‌های اشتراک با روایی متقاطع (CV Com)^۴ و افزونگی (CV Red)^۵ استفاده شد. نتایج این شاخص‌ها بیانگر مناسب بودن برازش بخش اندازه‌گیری و ساختاری مدل بود. شاخص Q² نیز برای بررسی قدرت پیش‌بینی مدل به کار رفت. مقادیر به‌دست‌آمده نشان داد که مدل پژوهش از قدرت پیش‌بینی متوسط برخوردار است و سازه‌های برون‌زا، توان مناسبی در تبیین متغیر وابسته دارند.

1. Structural Equation Modeling
2. Convergent Validity
3. Average Variance Extracted
4. CV-Communality
5. CV Redundancy

جدول ۷- اعتبار تشخیصی (واگرا) به روش فورنل و لارکر

متغیرهای پنهان	احساس انومی	تعامل با دوستان بزهکار	تعلل با دوستان نابسامان	زندگی در محله	بی تفاوتی خانوادگی	فضای مجازی تأثیرپذیری از	خشونت	کژکارکردی نهادی
احساس انومی	۰/۷۴۳							
تعامل با دوستان بزهکار	۰/۵۸۹	۰/۷۳۶						
زندگی در محله نابسامان	۰/۴۴۷	۰/۶۱۹	۰/۷۳۶					
بی تفاوتی خانوادگی	۰/۶۴۴	۰/۴۸۷	۰/۴۲۰	۰/۵۸۵				
تأثیرپذیری از فضای مجازی	۰/۴۲۳	۰/۵۶۰	۰/۴۶۴	۰/۴۷۹	۰/۹۱۶			
خشونت	۰/۵۳۵	۰/۵۳۲	۰/۴۰۰	۰/۴۱۷	۰/۳۵۷	۰/۷۱۹		
کژکارکردی نهادی	۰/۳۱۴	۰/۳۵۰	۰/۴۵۳	۰/۳۲۰	۰/۳۸۰	۰/۲۵۲	۰/۷۶۹	

اعتبار تشخیصی

برای بررسی روایی واگرا، معیار فورنل و لارکر^۱ محاسبه شد. نتایج نشان داد که مقادیر قطر اصلی ماتریس از سایر ضرایب بیشتر است. بنابراین روایی واگرای مدل در سطح قابل قبول قرار دارد. زمانی روایی واگرا تأیید می‌شود که مقادیر موجود در قطر اصلی ماتریس از مقادیر خانه‌های زیرین خود بیشتر باشد (دوری و رضاده، ۱۳۹۶: ۸۴) که با بررسی جدول و مقدار روایی حاصل‌شده، این امر به خوبی محقق شده است.

ارزیابی ضرایب مسیر متغیرهای مدل ساختاری

در جدول زیر، مقدار ضرایب مسیر، میانگین، انحراف معیار، آماره t و سطح معناداری هر یک از مسیرهای مستقیم ارائه شده است.

جدول ۸- ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، مقدار t و سطح معناداری

متغیر	ضریب مسیر	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معناداری
احساس آنومی- < خشونت	۰/۳۳۸	۰/۳۳۵	۰/۰۷۰	۴/۸۴۹	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار- < احساس آنومی	۰/۳۶۱	۰/۳۵۷	۰/۰۵۰	۷/۲۳۶	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار- < بی تفاوتی خانوادگی	۰/۲۹۶	۰/۳۰۴	۰/۰۵۸	۵/۰۵۹	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار- < خشونت	۰/۳۳۴	۰/۳۴۰	۰/۰۶۵	۵/۰۸۲	۰/۰۰۰
بی تفاوتی خانوادگی- < احساس آنومی	۰/۴۶۹	۰/۴۷۳	۰/۰۴۴	۱۰/۵۵۷	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی- < تعامل با دوستان بزهکار	۰/۴۹۹	۰/۴۹۶	۰/۰۴۳	۱۱/۴۶۶	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی- < زندگی در محله نابسامان	۰/۳۴۱	۰/۳۴۲	۰/۰۵۰	۶/۷۷۲	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی- < بی تفاوتی خانوادگی	۰/۲۷۰	۰/۲۶۷	۰/۰۶۳	۴/۲۶۳	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی- < تعامل با دوستان بزهکار	۰/۱۶۰	۰/۱۶۲	۰/۰۴۴	۳/۶۷۴	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی- < زندگی در محله نابسامان	۰/۳۲۳	۰/۳۲۷	۰/۰۴۸	۶/۷۸۶	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی- < بی تفاوتی خانوادگی	۰/۱۱۴	۰/۱۱۴	۰/۰۵۱	۲/۲۲۷	۰/۰۲۶
R Square= 0/۳۵۹				R Square Adjusted= 0/۳۵۶	

بررسی ضرایب مسیرهای مستقیم نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای مستقل تأثیرپذیری از فضای مجازی- < تعامل با دوستان بزهکار (۰/۴۹۹)، بی تفاوتی خانوادگی- < احساس آنومی (۰/۴۶۹)، تعامل با دوستان بزهکار- < احساس آنومی (۰/۳۶۱)، تأثیرپذیری از فضای مجازی- < زندگی در محله نابسامان (۰/۳۴۱)، احساس آنومی- < خشونت (۰/۳۳۸)، تعامل با دوستان بزهکار- < خشونت (۰/۳۳۴) و کژکارکردی نهادی- < زندگی در محله نابسامان (۰/۳۲۳)، بیشترین تأثیر را داشته‌اند.

در مجموع متغیرهای مستقل این پژوهش به صورت مستقیم و غیر مستقیم، ۳۶ درصد از واریانس متغیر وابسته گرایش به خشونت را تبیین نموده و ۶۴ درصد آن متغیرهایی هستند که خارج از مدل حاضر هستند.

اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل

در جدول زیر، اثرات کل و همچنین اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل حاضر در مدل بر متغیر وابسته ارائه شده است.

جدول ۹- ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، مقدار t و سطح معناداری

متغیر	مستقیم	غیر مستقیم	اثر کل		
			مقدار اثر	مقدار t	سطح معناداری
احساس آنومی - < گرایش به خشونت	۰/۳۳۸		۰/۳۳۸	۴/۵۳۲	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار - < گرایش به خشونت	۰/۳۳۴	۰/۱۵۹	۰/۴۹۴	۹/۲۱۸	۰/۰۰۰
زندگی در محله نابسامان - < گرایش به خشونت		۰/۲۴۹	۰/۲۴۹	۶/۴۲۵	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی - < گرایش به خشونت		۰/۰۹۹	۰/۰۹۹	۴/۲۱۳	۰/۰۰۰
بی تفاوتی خانوادگی - < گرایش به خشونت		۰/۱۵۸	۰/۱۵۸	۴/۰۳۰	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی - < گرایش به خشونت		۰/۲۹۳	۰/۲۹۳	۸/۹۵۴	۰/۰۰۰
R Square= 0/۳۵۹			R Square Adjusted= 0/۳۵۶		

بر اساس ضرایب هر یک از مسیرهای مستقیم، غیر مستقیم و کل، بیشترین اثر کلی مربوط به تأثیر تعامل با دوستان بزهکار، احساس آنومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی بوده که بر گرایش به خشونت تأثیر داشته‌اند.

توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری

جدول ۱۰- بررسی توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری

مقدار f	متغیر
۰/۱۱۶	احساس آنومی- < گرایش به خشونت
۰/۲۰۵	تعامل با دوستان بزهکار- < احساس آنومی
۰/۲۹۳	زندگی در محله نابسامان- < تعامل با دوستان
۰/۱۲۱	کژکارکردی نهادی- < زندگی در محله نابسامان
۰/۳۴۴	بی‌تفاوتی خانوادگی- < احساس آنومی
۰/۱۶۴	تأثیرپذیری از فضای مجازی- < تعامل با دوستان بزهکار
۰/۱۴۷	تأثیرپذیری از فضای مجازی- < زندگی در محله نابسامان
۰/۰۶۴	تأثیرپذیری از فضای مجازی- < بی‌تفاوتی خانوادگی
۰/۱۱۴	تعامل با دوستان بزهکار- < گرایش به خشونت
۰/۰۴۲	تعامل با دوستان بزهکار- < بی‌تفاوتی خانوادگی

اندازه اثر f کوهن نشان می‌دهد که هر یک از متغیرهای مستقل در یک مدل رگرسیونی به چه میزان در بزرگ شدن ضریب تعیین نقش دارند؛ بدین معنی که شدت رابطه میان سازه‌های مدل را تعیین می‌کنند. هرچه حذف یک متغیر مستقل، بیشترین اثر را در کاهش R^2 داشته باشد، بیانگر این است که نقش آن کلیدی‌تر است. بر این اساس بی‌تفاوتی خانوادگی- < احساس آنومی، بزرگ‌ترین تأثیر را داشته و نقش زندگی در محله نابسامان- < تعامل با دوستان بزهکار، تعامل با دوستان بزهکار- < احساس آنومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی- < تعامل با دوستان بزهکار در حد متوسط و سایر متغیرها در حد کوچک هستند.

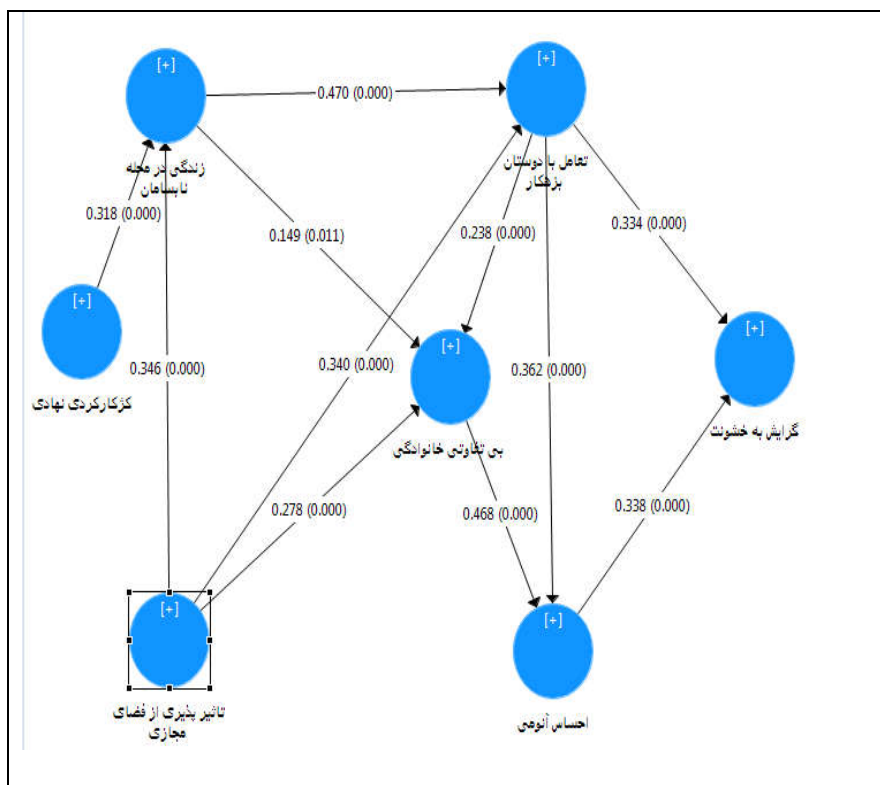
ارزیابی کلی مدل ساختاری پژوهش

جدول ۱۱- ارزیابی مدل ساختاری پژوهش

الگوی تخمینی	الگوی اشباع‌شده	برآزش مدل
۰/۰۷۹	۰/۰۷۸	SRMR
۶/۹۵۰	۶/۹۱۶	d_ULS
۱/۶۰۰	۱/۵۹۸	d_G
۳/۴۶۸/۰۹۴	۳/۴۶۴/۸۸۶	Chi-Square
۰/۶۳۴	۰/۶۳۴	NFI

همچنین مقدار شاخص SRMR کمتر از ۰/۰۸ به دست آمد که بیانگر انطباق مطلوب داده‌های تجربی با مدل نظری پژوهش است و برازش مناسب مدل را تأیید می‌کند.

مدل ساختاری

شکل ۱- ضریب تبیین مدل ساختاری پژوهش

در نهایت نتایج تحلیل مسیر نشان داد که تمامی متغیرهای مستقل دارای اثر معنادار بر گرایش به خشونت هستند و مجموع متغیرهای پژوهش توانسته‌اند ۳۵/۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند که بیانگر برازش متوسط رو به قوی مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

خشونت در میان نوجوانان و جوانان را نمی‌توان صرفاً به ویژگی‌های فردی تقلیل داد،

بلکه این پدیده محصول برهم‌کنش عوامل خانوادگی، محیطی، نهادی و شبکه‌های ارتباطی است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به خشونت در میان جوانان شهر کاشان، بیش از هر چیز تحت تأثیر ضعف فرایندهای جامعه‌پذیری، گسترش احساس بی‌هنجاری و تعامل با گروه‌های همسالان بزهکار قرار دارد. در این میان، متغیر «تعامل با دوستان بزهکار»، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده گرایش به خشونت بوده است؛ موضوعی که اهمیت شبکه روابط غیر رسمی و گروه‌های همسال را در شکل‌دهی رفتارهای خشونت‌آمیز نشان می‌دهد.

این یافته را می‌توان در چارچوب نظریه «همنشینی افتراقی» ساترلند تبیین کرد. بر اساس این نظریه، رفتار مجرمانه و خشونت‌آمیز، امری اکتسابی است و افراد آن را در تعامل با گروه‌های صمیمی و نزدیک می‌آموزند. نوجوانان و جوانانی که بخش قابل توجهی از اوقات خود را در کنار دوستان بزهکار سپری می‌کنند، به تدریج تعاریف موافق با خشونت را فرا می‌گیرند و رفتارهای پر خاشگرانه برای آنان عادی‌سازی می‌شود. از سوی دیگر، این یافته با نظریه پیوند اجتماعی هیرشی نیز قابل تبیین است؛ زیرا ضعف تعلق و دلبستگی به خانواده و نهادهای رسمی، موجب می‌شود فرد پیوند بیشتری با گروه‌های غیر رسمی و منحرف برقرار کرده، احتمال گرایش او به رفتارهای خشونت‌آمیز افزایش یابد. یافته‌های این بخش با نتایج پژوهش‌های اسدی و همکاران (۱۳۹۳)، گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، السامری (۲۰۱۷) و وزینا و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد و بر نقش تعیین‌کننده گروه همسالان در یادگیری و بازتولید رفتارهای خشونت‌آمیز تأکید می‌کند.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که بی‌تفاوتی خانوادگی، رابطه مستقیمی با گرایش به خشونت دارد. خانواده، مهم‌ترین نهاد جامعه‌پذیری اولیه است و ضعف نظارت، کاهش حمایت عاطفی و اختلال در روابط خانوادگی می‌تواند زمینه شکل‌گیری رفتارهای پر خاشگرانه را فراهم سازد. این یافته نیز با نظریه کنترل اجتماعی هیرشی همخوانی دارد؛ زیرا هرچه پیوندهای عاطفی و نظارتی خانواده تضعیف شود، میزان کنترل اجتماعی غیر رسمی کاهش یافته، احتمال بروز رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز افزایش می‌یابد.

همسویی این یافته با نتایج پژوهش‌های سلیمان نژاد و ابراهیمی (۱۴۰۳)، فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹)، گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، بیشکین (۲۰۲۴)، السامری (۲۰۱۷)،

وزینا و همکاران (۲۰۱۵) و هماما و رونن- شنهاو (۲۰۱۳) بیانگر آن است که ضعف کارکردهای حمایتی و نظارتی خانواده می‌تواند زمینه افزایش رفتارهای خشونت‌آمیز را در میان نوجوانان و جوانان فراهم سازد. از سوی دیگر، تأثیر زندگی در محله‌های نابسامان بر گرایش به خشونت نشان می‌دهد که شرایط محیطی و ساختار اجتماعی محل سکونت در بازتولید خشونت، نقش مهمی دارند.

این یافته در چارچوب نظریه «نابسامانی اجتماعی» قابل تبیین است. بر اساس این دیدگاه، محله‌هایی که با جابه‌جایی جمعیتی، ضعف انسجام اجتماعی، ناهمگونی فرهنگی و کاهش نظارت غیر رسمی مواجه‌اند، ظرفیت کمتری برای کنترل رفتارهای انحرافی دارند و در نتیجه بستر مساعدتری برای شکل‌گیری خشونت فراهم می‌شود. شرایط برخی مناطق شهر کاشان، به‌ویژه در اثر گسترش ناهمگونی‌های فرهنگی و جمعیتی می‌تواند به تضعیف همبستگی اجتماعی و افزایش تعارضات رفتاری منجر شود. یافته‌های این بخش با نتایج مطالعات اسدی و همکاران (۱۳۹۳)، بیشکین (۲۰۲۴) و هماما و رونن- شنهاو (۲۰۱۳) همخوانی دارد و مؤید نقش عوامل محیطی در گرایش به خشونت است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که کژکارکردی نهادی، رابطه مثبت و معناداری با گرایش به خشونت دارد؛ به گونه‌ای که ضعف عملکرد نهادهای اجتماعی و فرهنگی، زمینه افزایش رفتارهای خشونت‌آمیز را فراهم می‌سازد. این مسئله را می‌توان در چارچوب نظریه کنترل اجتماعی تبیین کرد؛ زیرا ناکارآمدی نهادهای رسمی موجب تضعیف نظارت و انسجام اجتماعی می‌شود. در مقابل، عملکرد مؤثر نهادهایی مانند مدرسه، دانشگاه و سایر سازمان‌های فرهنگی می‌تواند نقش مهمی در کاهش خشونت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی داشته باشد. نتایج به‌دست‌آمده با شواهد تجربی ارائه‌شده در پژوهش‌های گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، لئون مورنو و همکاران (۲۰۲۱)، الساماری (۲۰۱۷) و هماما و رونن- شنهاو (۲۰۱۳) سازگار است و بر اهمیت کارکرد نهادهای اجتماعی در کنترل خشونت تأکید دارد.

همچنین نتایج نشان داد که تأثیرپذیری از فضای مجازی با افزایش گرایش به خشونت رابطه دارد. گسترش رسانه‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی سبب شده است که

بخشی از فرایند جامعه‌پذیری از خانواده و نهادهای رسمی به فضای مجازی منتقل شود. بازنمایی مکرر خشونت در رسانه‌ها، عادی‌سازی رفتارهای پرخاشگرانه و الگوبرداری از کنش‌های خشونت‌آمیز می‌تواند حساسیت افراد نسبت به خشونت را کاهش داده، پذیرش آن را افزایش دهد. این یافته‌ها منطبق با نتایج پژوهش‌های احمدی و همکاران (۱۳۹۶) و لئون مورنو و همکاران (۲۰۲۱) بوده، نشان‌دهنده نقش معنادار فضای مجازی در بازتولید رفتارهای خشونت‌آمیز است.

یافته‌های پژوهش درباره تأثیر احساس آنومی نیز بیانگر آن است که هرچه افراد، احساس بی‌هنجاری، بی‌عدالتی و ناامیدی بیشتری داشته باشند، گرایش آنان به خشونت افزایش می‌یابد. این نتیجه با نظریه آنومی مرتن قابل توضیح است. هنگامی که میان اهداف اجتماعی مورد پذیرش جامعه و امکانات مشروع دستیابی به آن اهداف، شکاف ایجاد می‌شود، افراد دچار فشار و ناکامی شده، ممکن است واکنش‌های پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز از خود بروز دهند. در چنین شرایطی، خشونت می‌تواند به مثابه واکنشی به احساس محرومیت، طردشدگی و ناکامی اجتماعی ظاهر شود. نتایج فرضیه‌های این تحقیق با نتایج پژوهش‌های فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹) و سیدرنجبرسقزچی و همکاران (۱۳۹۸) همسو است و نشان می‌دهد که گسترش احساس بی‌هنجاری و ناکامی اجتماعی می‌تواند احتمال بروز رفتارهای خشونت‌آمیز را افزایش دهد.

در تبیین یافته‌های مربوط به سن و جنسیت نیز می‌توان گفت که مردان و افراد کم‌سن‌تر، بیش از سایر گروه‌ها در معرض رفتارهای خشونت‌آمیز قرار دارند. این مسئله را می‌توان ناشی از ویژگی‌های دوره نوجوانی و جوانی، هیجان‌طلبی بیشتر، کنترل هیجانی ضعیف‌تر و اهمیت بالاتر گروه همسالان در این دوره سنی دانست.

در مجموع نتایج پژوهش نشان می‌دهد که گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان بیش از آنکه ناشی از عوامل صرفاً اقتصادی باشد، ریشه در ضعف پیوندهای اجتماعی، اختلال در فرایند جامعه‌پذیری، احساس بی‌هنجاری و نفوذ گروه‌های همسال دارد. همچنین مدل تحقیق توانسته است ۳۶ درصد از تغییرات گرایش به خشونت را تبیین کند که بیانگر اهمیت متغیرهای اجتماعی در فهم این پدیده است. بر این اساس کاهش خشونت اجتماعی مستلزم تقویت انسجام خانوادگی،

ارتقای کارکرد نهادهای فرهنگی و آموزشی، افزایش نظارت اجتماعی در محله‌ها و فراهم ساختن بسترهای سالم تعاملات اجتماعی برای نوجوانان و جوانان است.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش از آنجایی که برای سنجش مقیاس رفتارهای پرخطر از پرسشنامه ملی رفتارهای پرخطر جامعه امریکا استفاده شد، بنابراین سنجش مفاهیم و مقوله‌های رفتارهای پرخطر با در نظر گرفتن شرایط ساختاری و ویژگی‌های فرهنگی جامعه مورد مطالعه بر سختی کار می‌افزود. شیوه جمع‌آوری اطلاعات، یکی دیگر از مشکلات و محدودیت‌های این پژوهش بوده است.

با توجه به تأثیرپذیری از دوستان دارای رفتارهای خشونت‌آمیز، پیشنهاد می‌شود آگاهی‌بخشی به نوجوانان درباره انتخاب دوست افزایش یابد و لازم است بخش‌های مختلف جامعه، آگاهی‌بخشی درباره خطرهای پیامدهای تعامل با افراد بزهکار و ورود به اینگونه تیپ‌های شخصیتی را تبیین و توجیه کنند. همچنین با توجه به تأثیر الگوگیری از فضای مجازی در تکرار و انجام رفتارهای خشونت‌آمیز، افزایش سواد رسانه‌ای درباره استفاده از فضای مجازی ضرورت می‌یابد. در نهایت سامان‌دهی به امر خانواده، اساسی است و در صورت تقویت نهاد خانواده می‌توان به کاهش رفتارهای خشونت‌آمیز امیدوار بود.

منابع

احمدی، حبیب (۱۳۸۴) جامعه‌شناسی انحرافات، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.

احمدی، حبیب و محمدتقی عباسی شوازی و رامین یادگاری و فرشاد کرمی (۱۳۹۶) «مطالعه رابطه بین استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری در بین نوجوانان دانش‌آموز (مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بستک)»، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ششم، شماره ۱۹، صص ۵۳-۷۰.

<https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.102725.1046>

اسدی، محمدحسین و امیدعلی احمدی و نادر بازیار (۱۳۹۳) «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به خشونت (مطالعه موردی: دانش‌آموزان مقطع متوسطه چوار)»، فرهنگ ایلام، دوره پانزدهم، شماره ۴۱ و ۴۲، صص ۲۷-۵۵.

بابایی فرد، اسداله و امین حیدریان (۱۳۹۳) «بررسی برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت خانوادگی»، مجله زن و جامعه، سال پنجم، شماره ۲۰، صص ۳۵-۵۲.

حسینی نثار، مجید و ابراهیم فیوضات (۱۳۹۰) نظریه‌های انحرافات اجتماعی، تهران، پژوهاک. داوری، علی و آرش رضازاده (۱۳۹۶) مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS، چاپ چهارم، تهران، سازمان انتشارات دانشگاهی.

سلیمان‌نژاد، محمد و مرضیه ابراهیمی (۱۴۰۳) «تحلیل پدیده خشونت‌ورزی نوجوانان در مدرسه»، فصلنامه مددکاری اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۰، صص ۲۱۱-۱۷۱.

<https://doi.org/10.22054/rjsw.2025.70102.621>

سهراب‌زاده، مهران و فاطمه منصوریان راوندی (۱۳۹۶) «تجربه زیسته زنان از خشونت کلامی (مورد مطالعه: زنان شهر کاشان)»، فصلنامه زن در فرهنگ و هنر، دوره نهم، شماره ۲، صص ۲۴۵-۲۴۵.

سیدرنجبر سقرچی، میرمصطفی و فاروق امین مظفری و داوود عبدالهی (۱۳۹۸) «گرایش به خشونت خیابانی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بین شهروندان اردبیل»، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی در ایران، سال شانزدهم، شماره ۶۱، صص ۱-۱۸.

شاطریان، محسن و محمود گنجی‌پور (۱۳۸۹) «تأثیر مهاجرت افغان‌ها بر شرایط اقتصادی و اجتماعی شهر کاشان»، فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره ۳، صص ۸۳-۱۰۲.

صدیق سروسرستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۹) آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)، تهران، سمت.

فیض‌اللهی، علی و سعید معیدفر و پروانه دانش و امیر ملکی (۱۳۹۹) «آزمون تجربی رابطه آنومی

نهادی و جرائم خشونت‌آمیز در ایران»، دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال نهم، شماره ۱۶، صص ۲۶۱-۲۸۶.

DOI: 10.22084/csr.2020.17466.1569.

کریمی، فاطمه (۱۳۹۰) «بررسی انواع خشونت کلامی و عوامل پدیدآورنده آن از نظر دانش‌آموزان و معلمان»، پژوهشنامه حقوق، سال دوم، شماره ۲، صص ۸۵-۱۰۲.

کفایی عطریان، محبوبه و فاطمه عباس زاده و ناهید سرافراز و فاطمه السادات ایزدی اونجی و محمد اصغری جعفرآبادی (۱۳۸۷) «بررسی خشونت خانوادگی علیه زنان باردار در زنان مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی گلابچی کاشان»، نشریه علوم پزشکی زابل، سال سوم، شماره ۴، ۳۷-۲۹. کلانتری، صمد و رسول ربانی و کامران صداقت (۱۳۸۴) «ارتباط فقر با قانون‌گریزی و شکل‌گیری آسیب اجتماعی»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۱-۲۲.

URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1932-fa.html>.

کندال، دینا (۱۳۹۳) جامعه‌شناسی معاصر، ترجمه فریده همتی، تهران، جامعه‌شناسان. کوزر، لوئیس (۱۳۸۴) زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، علمی. گلچین، مسعود و علی حیدر حیدری (۱۳۹۱) «خشونت بین‌فردی و سرمایه اجتماعی در خانواده و مدرسه»، مسائل اجتماعی ایران، سال سوم، شماره اول، صص ۱۷۷-۲۱۲.

dor: 20.1001.1.24766933.1391.3.1.7.0.

گیدنز، آنتونی (۱۳۹۲) جامعه‌شناسی، ترجمه حسن چاووشیان، چاپ هشتم، تهران، نشرنی. محسنی، رضاعلی و جعفر میکائیلی، و اکبر طالب‌پور (۱۳۹۵) «تبیین جامعه‌شناختی رابطه بین فضاهای بی‌دفاع شهری با خشونت‌های شهری (مورد مطالعه: شهر تهران)»، دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال پنجم، شماره ۹، صص ۱۲۵-۱۵۴.

Doi: 10.22084/csr.2016.1813.

محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳) وندالیسم، تهران، نشر آن. نیازی، محسن (۱۳۸۴) مبانی جامعه‌شناسی، تهران، نوین.

Akers, R. (2004) Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance. Boston, MA: Northeastern University Press.

Akers, R. L, Jensen, G. F. (2006) The empirical status of social learning theory of crime and deviance: The past, present, and future. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. Blevins, R. (Eds.). Taking Stock: The status of criminological theory (pp. 37-7. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
<https://doi.org/10.4324/9781315130620-2>.

Alshammari A. A. (2017) The Role of Socioeconomic Status, Strain, Parental, and Peer Influence on Delinquency among African-American Youth: Howard University.

- Atkinson, T. (2019) Young Adult's Feelings of Safety after Observing Physical Violence as Rural Adolescents: A Generic Qualitative Study (Doctoral dissertation, Capella University).
- Bonino, S., Cattellino, E., Ciairano, S. (2005). Adolescents and Risk: Behavior, Functions and Protective Factors. New York: Springer Publications.
- Brazill-Murray, C. M. (2018) Adolescent perceptions of addiction: a mixed-methods exploration of Instagram hashtags and adolescent interviews.
- Hamama, L., A. Ronen-Shenhav (2013) "The Role of Developmental Features, Environmental Crises, and Personal Resources (Self-Control and Social Support) in Adolescents' Aggressive Behavior." *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 18, pp. 26-31.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.001>.
- Ingram, J. R., Patchin, J. W., Huebner, B. M., McCluskey, J. D., & Bynum, T. S. (2007) Parents, friends, and serious delinquency: An examination of direct and indirect effects among at-risk early adolescents. *Criminal justice review*, 32(4), 380-400.
<https://doi.org/10.1177/0734016807311>.
- Krug, E. mercy. (2002) The report on violence and health. *Journal of Public Health*, 360(9339), pp: 1083-1088.
- Le, P. A., Tran, T. T. H., Khuong, Q. L., Takeuchi, M., Nguyen, T. L., Pham, T. Q. N., ... & Park, K. (2021) Violence and Non-fatal Injuries among Vietnamese In-school Adolescents: National Prevalence Estimates and Associated Factors. *medRxiv*.
<https://doi.org/10.1101/2021.04.12.21255309>.
- León Moreno, C., Musitu Ochoa, G., Cañas Pardo, E., Estevez Lopez, E., & Callejas Jerónimo, J. E. (2021) Relationship between school integration, psychosocial adjustment and cyber-aggression among adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 18(1), 108.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18010108>.
- Machado, B., Caridade, S., Araújo, I., & Faria, P. L. (2022) Mapping the cyber interpersonal violence among young populations: a scoping review. *Social Sciences*, 11(5), 207.
<https://doi.org/10.3390/socsci11050207>.
- Nagle, M. (2019) Examining Effects of Parental Sexual Abuse on Female Juvenile Delinquency Using a Social Developmental Perspective.
- Özdemir Bışkin, S. (2024) Childhood Maltreatment and Adolescent Risky Behavior: Mediating the Effect of Parent-Adolescent Conflict and Violent Tendencies. *Behavioral Sciences*, 14(11), 1058.
<https://doi.org/10.3390/bs14111058>.
- Sales, J.M., Irwin, J., Charles, E. (2009). Theories of Adolescent Risk Taking: The Biopsychosocial Model, *Journal of public Health*, 36(5), pp: 31-50.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1997). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. *Developmental theories of crime and delinquency*, 7, 133-161.

- Siegel, L. J. (2012) *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*, Wadsworth Publishing.
- Siegel, D. J. (2015) *Brainstorm: The power and purpose of the teenage brain*. New York, NY: Penguin Publishing Group.
- Tobin, A. N. (2016) *A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations* (Doctoral dissertation, The George Washington University).
- Tu, X, C., Lou, E., Gao, N., Li, L., S. Zabin. (2012) The Relationship between Sexual Behavior and Nonsexual Risk Behaviors among Unmarried Youth in Three Asian Cities.” *Journal of Adolescent Health*, 4 (50), pp: 75-82.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.12.010>.
- Vezina, J., Herbert, m., Poulin, F. (2015) History of family violence childhood behavior problems and adolescent highrisk behavior as predictor of girls repeated victims of dating victimization in two developmental periods, *Journal of Violence Against Women*, 21(4), 435-459.
<https://doi.org/10.1177/1077801215570481>.
- World Health Organization. (2016). *Violence Prevention*. Geneva: World Health Organization.